

Seleucia

Sayı VII - 2017

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia editörler kurulu, destekleri için Mersin Bölge Sulama Kooperatifleri Birliđi Başkanı Ersin Akdoğan'a Őukranlarını sunar.

The Editorial Board of *Seleucia* expresses their gratitude for the support of the President of the Irrigation Cooperatives' Union of Mersin Region, Mr. Ersin Akdoğan.

Seleucia VII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. *Seleucia* Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır. Yollanan alışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkıran
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sedef Çokay-Keççe
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünalın
Yrd. Doç. Dr. Figen Çevirici-Coşkun
Yrd. Doç. Dr. Merih Ereğ
Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan
Yrd. Doç. Dr. Fikret Özbay
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Murat Özgen
Yrd. Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VII
Sayı: 7

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Okt. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Dijital Düşler Basım San. Ve Tic. A.Ş.
Nato Cad.Çınarlı Sok. No: 17
34418 Seyrantepe/Kağıthane
0212 279 64 44
Sertifika No: 12922

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 7 | Nisan - Mayıs 2017

Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri

Lighting Devices from Olympos Excavation

B. Yelda Olcay Uçkan - Muradiye Öztaşkın

11

Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonuçlar

The Preliminary Results on the Olba Theater in the Light of Archaeological Excavations

Emel Erten - Deniz Kaplan

29

Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nden (Diakonikon) Bizans Dönemi *Opus Sectile* Taban Döşemesi

The Opus Sectile Floor of the Diaconikon of the Northern Church - Monastery of Olba

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

47

Olba'da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin Erken Yerleşim Tarihi

The Early History of Olba in the Light of Coin Finds

Tuna Akçay

69

Olba Tiyatro Kazısı Cam Kadeh Buluntuları

Glass Goblet Finds from Olba Theater Excavations

Emel Erten - Emine Akkuş Koçak

89

Olba Kazısı'nda Ele Geçen Hellenistik Dönem'e Ait Bir Sepet Kulplu Amphora Parçası

Hellenistic Basket Handled Amphora Fragment from Olba Excavations

Erkan Alkaç

113

Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da II. Constantius Dönemi

Olba During the Reign of Constantius II in the Context of Coin Finds

Emel Erten

129

Klazomenai Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazılarında Ele Geçen Oturan Çıplak Genç Kız Figürinleri

Sedantary Naked Young Female Figurines Obtained From The Excavations In The North Slope of Klazomenai Karantina Island

Aslıhan Özbay

147

Karabel Asarcık'taki Sion Manastırı Mezar Odası ve Bizans Lahitleri

The Burial Chamber and Early Byzantine Sarcophagi in the Sion Monastery at Karabel Asarcık

Bülent İşler

161

Mimari Plastik Veriler Işığında Erken Bizans Döneminde Side'de Sütunlu Caddelerin Onarımı

The Repairs of the Early Byzantine Colonnaded Streets of Side in the Light of Architectural Decoration Finds

Şener Yıldırım

187

Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazıları Stratigrafik Değerlendirmesi ve Hellenistik Dönem Pişmiş Toprak Figürinler

Klazomenai Karantina Island North Slope Excavation Stratigraphy and The Terracotta Figurines Of The Hellenistic Period

Fikret Özbay - Aslıhan Özbay

207

Erken Hıristiyanlık Döneminde Zephyrion/Zephyrium

Zephyrion/Zephyrium in Early Christian Period

Murat Özyıldırım - Muzaffer Yılmaz

225

Erken Hıristiyan Literatüründe Yahudiler ve Anti-Semitizm

Jews And Anti-Semitism in Early Christian Literature

Ulaş Töre Sivrioğlu

235

Zeus Labraundos Kutsal Alanı Su Kompleksi Kazıları Cam Buluntuları

Glass Finds from Water Complex in the Sanctuary of Zeus Labraundos

Ömür Dünya Çakmaklı

279

Tripolis'teki 6 No.lu Kaya Mezarı

Rock-cut Tomb Number 6 in Tripolis

Sabri Arıcı - AYTEKİN ERDOĞAN

297

Seyitömer Höyük Hellenistik Dönem

Balık Tabakları

Hellenistic Fish Plates from Seyitömer Höyük

Figen Çevirici Coşkun

325

Aşağı Salat Höyüğü'nden Cam At

Rhytonu

A Glass Horse Rhyton From Aşağı Salat Höyük

S. Yücel Şenyurt - Emel Erten - İLKAY AKLAN

345

Kuva-yi Milliye Müzesi'nden Bir Grup

Gümüş Venedik Sikkesi

A Group Of Silver Venetian Coins From The

Kuva-yi Milliye Museum

Ceren Ünal

363

Direkli Mağarası Epi-paleolitik Dönem

Yaşamsal Alan Düzenlemeleri Üzerine Bir

Değerlendirme

An Assessment on The Arrangement of The

Living Areas in the Epi-paleolithic Period of

Direkli Cave

Cevdet Merih Erek

377

Orta Aras Havzası'nda Bir Orta Tunç Çağı

Kalesi: Çalgüney

A Middle Bronze Age Castle in Middle Aras

Basin: Çalgüney

Ayhan Yardımcıel - Emine Gizlenci

397

Olba Akropolisini Kuzey Kule Kazısından Ele Geçen Karbonize Ahşap Malzemenin

Anatomik Analizi

Anatomical Analysis of Carbonized Wood

Material Obtained from Olba Acropolis North

Tower Excavation

Barbaros Yaman - Ali Akın Akyol - Emel Erten

411

Olba Kazısı Tiyatro Seramik Buluntuları

Arkeometrik Çalışmaları

The Archaeometric Research on the Pottery Finds from the Theater at Olba

Ali Akın Akyol - Safiye Aydın

421

Kitap Tanıtımı

Book Review

Ömer Özyiğit'e Armağan – Studies in

Honour of Ömer Özyiğit

Emel Erten

439

Kudüs: Bir Şehrin Biyografisi

Murat Özyıldırım

447

PRAEFATIO

Editörler kurulu olarak *Seleucia*'nın yedinci sayısını (2017) sizlere sunmaktan mutluluk duymaktayız. Ayrıca, dergimizin TÜBİTAK'a bağlı ULAKBİM tarafından TR indeksinde bilimsel dergi olarak 6. sayısından (2016) başlayarak taranmaya hak kazanmış olması hepimiz için gurur kaynağı olmuştur. Bu başarıyı yazarlarımıza, dostlarımıza, Homer Kitabevi'nin katkılarına ve aynı zamanda Olba kazı ekibine borçluyuz.

Geniş bir zaman dilimine ait malzeme ve sonuçları içeren *Seleucia*'nın bu yılki yedinci sayısını da beğeneceğinizi ümit etmekteyiz. Alışlageldiği gibi, bu sayıda da Olba kazılarına ait malzemenin de tanıtıldığı birçok makale yer almaktadır.

Seleucia'nın yedinci yılında yayın hayatını sürdürmesinde katkıları olan yazarlarımıza, okuyucularımıza, bizi destekleyen dostlarımıza, Homer Kitabevi'ne ve değerli sahibi Ayşen Boylu ve dergimizin yayına hazırlanmasında sabır ve özveriyle çalışan Sinan Turan'a teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

The editorial board is glad to present the seventh issue (2017) of *Seleucia* and proud to announce that our journal was recognized by ULAKBİM of the Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK) as a TR Index Scientific Journal starting from the sixth issue (2016). We owe this success to our contributors, friends and Homer Books as well as the archaeological excavation team of Olba.

We hope you would be interested in and enjoy the seventh issue of *Seleucia* containing articles presenting material and results from a large scope of time. As usual, in this issue you will find a number of articles that will present the material from Olba excavations.

We wish to express our gratitude for our contributors, friends and Homer Books and its owner Ayşen Boylu and Sinan Turan for their patient and considerate manner during the preparation of our journal.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri

B. Yelda Olcay Uçkan - Muradiye Öztaşkın*

Öz

Olympos Antik Likya bölgesinin doğusunda yer alır. Uzun bir süre korsanlıkla tanınan kentte Roma hâkimiyetine girdikten sonra özellikle MS 2.-3. yüzyıllarda yoğun bir imar faaliyeti görülür. Hıristiyanlıkla birlikte MS 5. yüzyıldan itibaren Roma dönemi kent dokusu üzerinde yeni bir yerleşim dokusu oluşturulmuştur. Roma dönemi cadde ve sokaklarında daralmalar olurken birçok eski yapı dönüştürülerek yeni inşa faaliyetlerinde kullanılmıştır. Mevcut arkeolojik çalışmalara göre Olympos'taki kentsel ölçekteki yaşam MS 7. yüzyılda sonlanmıştır. Erken Bizans dönemine ait mimari kalıntıların üzerinde herhangi bir modern yerleşim bulunmaması bu döneme ait kent dokusunun halen net olarak izlenebilmesini sağlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı Olympos kazısında bulunan cam ve seramikten yapılmış Bizans dönemi aydınlatma gereçlerini tanıtmaktır. Kazı çalışmaları 2006 yılından itibaren kentin farklı yapılarında devam etmektedir. Dini amaçlı kullanıma sahip alanlar olarak Episkopeion (Piskoposluk Sarayı) ve Nekropol Kilisesi'nde, sivil yerleşim dokusunun tespit edildiği alanlar olarak ise Mozaikli Yapı ve Giriş Kompleksi'nde kazı çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca sokak dokusunun tespitine yönelik olarak Nekropol Caddesi ve Köprü Caddesi'nde sondajlar yapılmıştır.

Ele geçen aydınlatma gereçlerine ait parçalar kentteki yaşama dair önemli veriler sunmaktadır. Cam buluntular arasında Erken Bizans dönemine ait farklı tipte kandiller tespit edilmiştir. Bu cam kandilleri 'kulplu kandiller', 'çubuklu kandiller' ve 'kadeh biçimli kandiller' olarak ayırmak mümkündür. Giriş Kompleksi'nde farklı tipte birçok cam kandile ait parçaların bulunması cam kandillerin sadece dini yapılarda değil sivil yapılarda da

* Prof. Dr. B. Yelda Olcay Uçkan, Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.
byolcay@anadolu.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Muradiye Öztaşkın, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi.
muradiyeb@pau.edu.tr

kullanıldığını göstermiştir. Ayrıca Piskoposluk Kilisesi içerisinde yapılan çalışmalarda ele geçen cam ve maden buluntuların azlığı kentin ani bir afet ya da istila ile değil yavaş yavaş terk edilmiş olduğu fikrini desteklemektedir. Yine Episkopeion'da yapılan kazılarda farklı renklerde levha biçimli pencere camlarına ait parçalar bulunmuştur. Küçük buluntular arasında cam kandillerle birlikte kullanılan maden askı ve fitil taşıyıcıları ile seramikten yapılmış fitil taşıyıcıları tespit edilmiştir.

Olympos'ta bulunan pişmiş toprak kandiller arasında köken, biçim ve yapım tekniklerine göre dört farklı grup tespit edilmiştir. Bunlardan en yaygın olanı 'çark yapımı bezemesiz kandiller'dir. Bu grup tek başına Olympos kandil buluntularının % 84'ünü oluşturur. Tespit edilen kandiller arasında Ege kökenli 'Samos tipi' ve olasılıkla Kıbrıs kökenli 'kasnak biçimli' kalıp yapımı kandiller yer alır. Olasılıkla Kıbrıs kökenli bir diğer kandil 'konkav gövdeli çark yapımı kandiller'dir. Cam ve seramikten yapılan aydınlatma gereçleri Olympos'un refah dönemi olan 5. yüzyıl-7. yüzyıl başına aittir.

Anahtar sözcükler: Likya, Bizans, Cam, Kandil, Fitol Askısı.

Lighting Devices from Olympos Excavation

Abstract

Olympos is located east part of ancient Lycia region. The city was notable for piracy before the Roman domination. In the Roman Imperial Period, an intense building activity took place in the AD 2nd-3th centuries. Starting from the 5th century AD, with a new Christian settlement pattern was constituted on the former Roman urban structure of the site. While the streets became narrower, many fields belonging to the older Roman buildings were used for the new construction activity. The recent archaeological research at Olympos revealed that the urban settlement came to an end by the 7th century. Due to lack of modern settlement on the site, the original environmental pattern of the Early Byzantine Period is well preserved.

The aim of this study is to present the Byzantine glass and clay lighting devices found in the excavations of Olympos. Starting from 2006, the excavations carried out at various locations at Olympos such as Episkopeion (Bishop's Palace) and the Necropolis Church, also in the Building with Mosaics and the Entrance Complex, both at religious and secular areas. In addition to this, archaeological excavations were carried out in the Necropolis Street and the Bridge Street for determining the street structure.

The fragments belonging to the lighting devices provide important data about life in the city in Early Byzantine period. There are three different types of glass lamps discovered at Olympos: 'lamps with handles', 'stemmed lamps' and 'goblet shaped lamps'. The existence of various types of glass lamps found during excavations in the Entrance Complex reveals that glass lamps were not only used in religious buildings, also used in civil spaces in the Early Byzantine period. The lack of fragments belonging to glass and metal lamps in the Episcopal Church supports the idea that Olympos was gradually abandoned in the 7th century, not after a sudden disaster or invasion. In addition to lamps, windowpane fragments in different colors were found in the Episkopeion excavation. Among the finds, there are metal hooks, chains, metal wick holders, as well as clay wick holders used with glass lamps.

Four main groups of clay lamps were determined according to origin, technique and body shape. The most common group consists of the 'undecorated wheel-made lamps'. This group constitutes 84% of the clay lamps from Olympos. There are mold made lamps defined as 'Samos type', a lamp type originated from Aegean and 'galet type' probably imported from Cyprus. The last group is the 'wheel-made lamps with concave body'. The glass and clay lighting devices belong to the period of prosperity of Olympos starting from the 5th century and ending by the middle of the 7th century.

Keywords: Lycia, Byzantine, Glass, Lamp, Wick Holder.

Kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan küçük buluntular kültürel bir değer taşımalarının yanı sıra tarihlendirme açısından da önemli veriler sunar. Aynı zamanda, bu buluntular ait olduğu dönemin yaşam kurgusunu anlamamıza da yardımcı olan önemli bulgulardır. Bizans döneminin günümüze ulaşan kültür tabakalarında saptanan cam ve seramik hatta maden eserlerin ele geçme şekilleri özellikle işlev konusunda fazla aydınlatıcı olamamaktadır. Dönem kaynaklarında bu tür malzemelere ilişkin genel anlatımların yer aldığı ve aydınlatma sistemine değinirken daha çok ışığın metafizik anlamı üzerinde durulduğu görülür. Bu yüzden aydınlatmada kullanılan objelerin anlatımları sınırlıdır. Dönem kaynakları içerisinde az da olsa bilgi sunan kaynaklar arasında günümüze ulaşan manastır kayıtları ve typikonlar sayılabilir¹. Manastır kayıtlarının tutulması 861 sonrası zorunlu hale getirildiğinden söz konusu kayıtlar

---

1 Gautier 1974; Thomas & Constantinides Hero 2000.